DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.3.5>

OCENA OPINII EKSPERTYZY TECHNICZNEJ PASZPORTU OBYWATELA UKRAINY ZAWIERAJĄCEGO BEZDOTYKOWY NOŚNIK ELEKTRONICZNY Z DANYMI BIOMETRYCZNYMI WŁAŚCICIELA

Tetiana Bezsonna

*starszy wykładowca Katedry Kryminalistyki, Ekspertyzy Sądowej i Szkolenia Przedmedycznego
Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu Spraw Wewnętrznych (Charków, Ukraina)*

ORCID: 0000-0002-2482-9564

Bezsonna_Tetiana@ukr.net

Adnotacja. W artykule omówiono cechy oceny przez śledczego, prokuratora, obrońcę, innych uczestników postępowania karnego i sąd opinii ekspertyzy technicznej paszportu obywatela Ukrainy zawierającego bezdotykowy nośnik elektroniczny z danymi biometrycznymi właściciela. Podkreślono proceduralne (formalne) i merytoryczne (naukowo-metodyczne) aspekty takiej oceny. Udzielono zalecenia dotyczące kontroli i oceny zgodności z wymogami prawa postępowania karnego podczas powoływania i przeprowadzania ekspertyzy, sporządzania opinii biegłego. Koncentruje się na cechach oceny fachowości i kompetencji biegłego sądowego, właściwej rejestracji przedmiotu badania (dokumentu paszportowego) jako dowodu rzeczowego w postępowaniu karnym. Zwrócono uwagę na konieczność oceny kompletności sformułowanych wniosków i ich relacji z innymi dowodami w sprawie. Stwierdzono, że ze względu na zwiększoną trudność dla prawników w ocenie naukowej ważności opinii z powodu braku własnej wiedzy specjalistycznej, taka ocena może być przeprowadzona z udziałem specjalistów w formie konsultacji ustnych lub pisemnych. Podkreślono także wagę przesłuchania biegłego.

Słowa kluczowe: ekspertyza sądowa, opinia biegłego, ocena opinii biegłego, ekspertyza techniczna dokumentów, ekspertyza paszportu obywatela Ukrainy.

ASSESSMENT OF THE CONCLUSION OF THE TECHNICAL EXAMINATION OF THE PASSPORT OF THE CITIZEN OF UKRAINE, WHICH CONTAINS CONTACTLESS ELECTRONIC MEDIA WITH BIOMETRIC PROPERTY DATA

Tetiana Bezsonna

*Senior Lecturer of Department of Criminalistics, Forensic Expertise
and Premedical Training of Kharkiv National University
of Internal Affairs (Kharkiv, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0002-2482-9564

Bezsonna_Tetiana@ukr.net

Abstract. The article considers the peculiarities of the assessment by the investigator, prosecutor, defense counsel, other participants in the criminal proceedings and the court of the conclusion of the technical forensic examination of the passport of a citizen of Ukraine containing contactless media with biometric data of the document holder. The procedural (formal) and essential (scientific-methodical) aspects of such assessment are emphasized. Recommendations for checking and assessing compliance with the requirements of criminal procedure legislation in the appointment and conduct of the examination, drawing up an expert opinion. Attention is paid to the peculiarities of the assessment of the competence and competence of a forensic expert, the proper registration of the object of study (passport document) as material evidence in criminal proceedings. The need to assess the completeness of the formulated conclusions and their relationship with other evidence in the case was emphasized. It is concluded that due to the increased difficulty for jurists in assessing the scientific validity of the conclusion due to lack of their own special knowledge, such an assessment may be carried out with the involvement of specialists in the form of oral or written consultations. The importance of the expert's interrogation was also emphasized.

Key words: forensic examination, expert opinion, evaluation of expert opinion, technical examination of documents, expert examination of a passport of a citizen of Ukraine.

ОЦІНКА ВИСНОВКУ ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПАСПОРТА ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ, ЩО МІСТИТЬ БЕЗКОНТАКТНИЙ ЕЛЕКТРОННИЙ НОСІЙ ІЗ БІОМЕТРИЧНИМИ ДАНИМИ ВЛАСНИКА

Тетяна Безсонна

старший викладач кафедри криміналістики, судової експертології та домедичної підготовки

Харківського національного університету внутрішніх справ (Харків, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-2482-9564

Bezsonna_Tetiana@ukr.net

Анотація. У статті розглянуто особливості оцінки слідчим, прокурором, захисником, іншими учасниками кримінального провадження та судом висновку технічної експертизи паспорту громадянина України, що містить безконтактний носій із біометричними даними власника документа. Підкреслено процесуальний (формальний) і сутнісний (науково-методичний) аспекти такої оцінки. Надано рекомендації щодо перевірки й оцінки дотримання вимог кримінального процесуального законодавства при призначенні та проведенні експертизи, складанні висновку експерта. Акцентовано увагу на особливості оцінки компетентності та компетенції судового експерта, належного оформлення об'єкта дослідження (паспортного документа) як речового доказу в кримінальному провадженні. Наголошено на необхідності оцінки повноти сформульованих висновків та їх співвідношення з іншими доказами у справі. Зроблено висновок, що у зв'язку з підвищеною складністю для правознавців в оцінці наукової обґрунтованості висновку через недостатність власних спеціальних знань, така оцінка може здійснюватися із залученням фахівців у формі усних чи письмових консультацій. Також підкреслено вагоме значення допиту експерта.

Ключові слова: судова експертиза, висновок експерта, оцінка висновку експерта, технічна експертиза документів, експертне дослідження паспорту громадянина України.

Актуальність теми. Правильна оцінка висновку експерта на стадії досудового розслідування та у судовому провадженні має суттєве значення для належного вирішення відповідної справи. Ця обставина визначає підвищений інтерес науковців і практиків до цього питання, адже висновок експерта як джерело доказів, хоча і не має більшого значення у порівнянні з іншими доказами, але характеризується певною специфікою. Висновки експерта у кримінальному провадженні мають не тільки значення як окреме джерело доказів, а і надають можливість у кожному конкретному випадку оцінити правильність застосування суб'єктами доказування спеціальних знань у формі судової експертизи.

Значення висновку експерта у галузі технічної експертизи документів за результатами дослідження паспорту, що містить безконтактний електронний носій із біометричними даними власника, в кримінальному провадженні є досить суттєвим. У кримінальних провадженнях за подіями, пов'язаними із підробленням паспортних документів, без висновку експерта неможливо повно та всебічно розслідувати відповідне кримінальне правопорушення. Особливо важливо, що неякісна оцінка висновку експерта може призвести до істотних помилок у кримінально-правовій оцінці події, що розслідується. Наслідком може бути як необґрунтоване притягнення невинуватої особи до кримінальної відповідальності, так і уникнення відповідальності винною особою. Водночас специфіка оцінки такого роду висновків у науковій літературі до цього часу не досліджувалась, що свідчить про актуальність цієї проблематики.

Метою даної статті є визначення та висвітлення особливостей оцінки слідчим, прокурором, захисником, іншими учасниками кримінального провадження та судом висновків технічної експертизи документів, що проводиться з метою дослідження сучасних паспортних документів громадян України.

Виклад основного матеріалу. У процесі розслідування кримінальних правопорушень практично завжди виникає потреба у використанні спеціальних знань (Степанюк, 2021: 19). Висновок експерта, на відміну від інших доказів, створюється самостійним суб'єктом – судовим експертом – на основі спеціальних знань певній галузі, в якій сторони провадження та суд обізнаними не є. Ця обставина значно вирізняє висновок експерта від решти доказів у відповідній кримінальній або іншій судовій справі. Перебільшене значення висновків експерта сторонами процесу може призвести до слідчих і судових помилок. Хоча у процесуальній і криміналістичній теорії вже давно визнано необхідність критичного ставлення до висновків експертів, як і до будь-яких інших доказів, та необхідність їх всебічної перевірки й оцінки, працівники правоохоронних органів і суду не завжди ретельно ставляться до вирішення цього завдання та не приділяють йому належної уваги.

У науковій літературі ґрунтовно досліджено питання оцінки висновку експерта. При цьому можна вважати загальновизнаним, що така оцінка має відповідати загальним правилам оцінки доказів, адже висновок експерта фактично є одним із чотирьох передбачених кримінальним процесуальним законом джерел доказів поряд із показаннями, документами та речовими доказами.

Специфіка оцінки висновку експерта визначається у першу чергу тим, що цей процес має кілька важливих аспектів. Насамперед, це процесуальний (формальний) і сутнісний (науково-методичний) аспекти.

Перший полягає в оцінці висновку з точки зору дотримання формальних процедур, передбачених процесуальним законом, а другий – в оцінці правильності висновку з точки зору застосованих експертом методів проведеного дослідження. Також при оцінці висновків експерта враховуються вимоги щодо їх повноти та відповідності іншим доказам, зібраним у справі.

Г.С. Бідняк, дослідивши критерії оцінки висновку експерта, підсумувала, що в цілому під час такої оцінки необхідно в комплексі враховувати низку критеріїв (Бідняк, 2016: 33). Такий підхід нам в цілому видається достатньо виваженим, адже він полягає у достатній деталізації науково-методичного аспекту оцінки експертних висновків. Розглянемо більш детально ті критерії, які, на нашу думку, мають найбільш суттєве значення в контексті оцінки висновку криміналістичної експертизи паспортів, які вміщують електронні носії з біометричними даними власників.

Перевірка дотримання вимог кримінального процесуального законодавства при призначенні та проведенні судової експертизи є найпершим етапом оцінки висновку експерта. Це пояснюється тією обставиною, що суттєве порушення відповідних процедур має наслідком визнання даного джерела доказів недопустимим. Якщо буде встановлено, що експерт є некомпетентним, він досліджував не той об'єкт, вийшов за межі своїх спеціальних знань і вирішив питання права т.п., то висновок експерта вже стає юридично нікчемним. Відповідно у суб'єкта, який здійснює оцінку висновку, у випадку виявлення таких порушень відпадає потреба в подальшій оцінці його наукової обґрунтованості та інших елементів, адже даний документ підлягає виключенню з числа доказів у конкретному кримінальному провадженні.

При оцінці відповідності висновків експерта процесуальним вимогам відповідному суб'єкту кримінального провадження необхідно визначити, чи були дотримані формальні умови, зазначені у кримінальному процесуальному законі. Це є обов'язковим для оцінки допустимості висновку експерта як доказу. Серед них стосовно оцінки висновку криміналістичної експертизи паспорта громадянина України, що містить безконтактний електронний носій із біометричними даними власника, основними видаються декілька найбільш важливих обставин.

Насамперед необхідно з'ясувати, чи було залучено належного судового експерта (експертну установу) для проведення експертизи.

Суб'єктам кримінального провадження при оцінці висновку важливо оцінити компетенцію та компетентність судового експерта. Вищевказані поняття є відмінними. Як зауважують науковці, компетенція експерта обмежується колом його спеціальних знань у сфері певного виду (підвиду) судової експертизи і не може виходити за ці межі. У свою чергу компетентність експерта означає достатність його фахових знань для надання відповідей на всі поставлені йому питання (Давидова, Волобуєва, 2015: 154).

Вимоги до експерта встановлені у ст. 69 КПК України. В контексті дослідження біометричних паспортів важливо особливо відзначити, що в ч. 1 ст. 69 КПК України міститься відсилання до Закону України «Про судову експертизу» щодо права на проведення експертизи. Оскільки технічна експертиза документів відноситься до виду криміналістичної експертизи, то і суб'єктом її проведення може бути лише працівник державної судово-експертної установи, який атестований за відповідною експертною спеціальністю. До державних судово-експертних установ, працівники яких можуть проводити технічні експертизи документів, відносяться установи системи Міністерства юстиції України, Експертна служба МВС України та експертні служби Міністерства оборони України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України.

Згідно відомчих нормативно-правових актів з питань атестації судових експертів до виду технічної експертизи документів в експертних органах системи Міністерства юстиції України та МВС України віднесено експертні спеціальності 2.1 «Дослідження реквізитів документів», 2.2 «Дослідження матеріалів документів», 2.3 «Дослідження друкарських форм та інших засобів виготовлення документів», а в Експертній службі МВС додатково ще спеціальність 2.4. «Дослідження давнини виготовлення документів» (Перелік видів судових експертиз та експертних спеціальностей, за якими присвоюється кваліфікація судового експерта фахівцям науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України, 2015; Перелік видів судової експертизи та експертних спеціальностей, за якими присвоюється кваліфікація судового експерта в Експертній службі МВС, 2020).

Крім того варто розуміти, що при дослідженні паспортів, виготовлених сучасними технічними засобами, окрім традиційних криміналістичних знань з документознавства, необхідними є знання в сфері аналітичної хімії, комп'ютерної техніки, поліграфії та багатьох інших (Костенко, 2015: 126). Тобто все частіше виникає потреба у проведенні комплексної експертизи паспортних документів, які містять безконтактні електронні носії з біометричними даними власників. Наприклад, у випадку проведення комплексної експертизи із залученням фахівців у галузі комп'ютерної техніки та програмних продуктів, вони також повинні бути атестовані за відповідною експертною спеціальністю.

Оцінюючи компетентність судового експерта, важливо впевнитись у належному рівні його освіти та фахового досвіду. Також слід переконатись у відсутності обставин, визначених ч. 2 ст. 69 КПК України та ст. 11 Закону України «Про судову експертизу».

Наступним етапом є оцінка належного оформлення об'єкта експертизи (паспортного документа із носієм біометричної інформації) як доказу в конкретному кримінальному провадженні.

Як відзначено Н.А. Панько: «Допустимість висновків експерта залежить від допустимості об'єктів, які досліджував експерт. Недопустимість таких об'єктів веде до визнання недопустимим висновку експерта» (Панько, 2012: 733). Також важливо відзначити, що згідно ч. 4 ст. 69 КПК України експерт не має права

з власної ініціативи збирати матеріали для експертизи. Об'єкт дослідження, який йому надається, повинен фігурувати у справі як вилучений в ході певної слідчої (розшукової) дії і належним чином оглянутий слідчим та долучений до матеріалів кримінальної справи як доказ. У противному випадку результати експертизи не будуть мати доказового значення через те, що об'єкт дослідження не був отриманий у встановленому КПК України порядку, тобто є недопустимим доказом. Це ж стосується й інших фактів істотного порушення прав і свобод людини при отриманні даного об'єкта як доказу.

Далі, оцінюючи висновок експерта, варто перевірити, чи дотримано вимоги КПК України щодо прав учасників процесу при призначенні та проведенні експертизи та чи оформлено висновок належним чином. Щодо дотримання прав і свобод учасників процесу перевіряється, чи було виконано вимоги чинного законодавства в аспекті своєчасного ознайомлення відповідних суб'єктів із призначенням та результатами експертизи, а також у встановлених законом випадках забезпечено право бути присутнім при проведенні експертизи.

Висновок експерта відноситься до числа документів, вимоги до яких досить чітко встановлені в законодавстві. Тому, оцінюючи висновок криміналістичної експертизи паспорта громадянина України, що містить безконтактний електронний носій із біометричними даними власника, обов'язково слід перевірити дотримання вимог до змісту даного документа, встановлених нормативно-правовими актами.

Науковцями визначено основні моменти, на які слід звернути увагу при оцінці оформлення висновку експерта. Особливо підкреслено важливість перевірити наявність усіх реквізитів документа, зокрема, наявності усіх складових частин (вступної, дослідницької, висновків), підписів, відбитку печатки, бланку, відміток про попередження експерта щодо кримінальної відповідальності за надання неправдивого висновку і т.д. (Перепічка, 2013: 71; Лапта, 2004: 117). Щодо висновку криміналістичної експертизи паспорта громадянина України, що містить безконтактний електронний носій із біометричними даними власника, варто відзначити, що вагомим для подальшої оцінки дослідницької частини є наявність ілюстрацій, на що доцільно звернути увагу, оцінюючи якість оформлення таких висновків.

Оцінити процесуальні вимоги щодо висновку експерта недостатньо для формування переконання в його достовірності. Особливе значення в цьому сенсі має оцінка повноти та наукової обґрунтованості зроблених експертом висновків.

Оцінка повноти висновку насамперед полягає у визначенні, чи надав експерт відповіді на всі питання, поставлені ініціатором експертизи, чи зрозумілими є ці висновки. Також із повнотою тісно зв'язана і відносність зроблених висновків до обставин справи та їх відповідне значення для процесу доказування.

Щодо повноти відповідей на питання слідчого, слід відзначити, що, за нашими даними, експерти не завжди надають відповіді на всі поставлені в процесуальному документі про призначення експертизи запитання. В основному через те, що самі питання виходять за межі компетенції досліджуваного виду експертизи і носять правовий характер і сформульовані некоректно. Наприклад, «чи є паспортний документ підробленим?», «хто саме вчинив підроблення паспортного документу?» і т.п. Очевидно, що це є наслідком помилок слідчих при призначенні судової експертизи і не означає неналежної повноти висновку. Якщо ж експерт не відповів на всі запитання, виникає потреба у призначення додаткової експертизи.

Після оцінки повноти та ясності висновків експерта здійснюється їх співвідношення з іншими доказами, зібраними у кримінальному провадженні. Так, наприклад, якщо експертом надано категоричний висновок про наявність внесених змін у паспортному документі, який досліджувався, і це співвідноситься з іншими обставинами справи (підозрюваний дійсно являє собою іншу особу, ніж та, дані якої містяться в паспорті), то підстав сумніватись у такому висновку немає. Але, якщо надано висновок про відсутність таких змін в цій же ситуації, то виникає невідповідність висновку та інших доказів у кримінальному провадженні. Це вимагає додаткових зусиль у перевірці зібраної всієї доказової бази, в тому числі і висновку експерта.

Оцінка наукової обґрунтованості висновку експерта для слідчого, прокурора та інших учасників кримінального провадження, які не є фахівцями у галузі техніко-криміналістичного дослідження документів, характеризується підвищеною складністю. Науковцями приділено велику увагу цим питанням, адже проблема є загальною безвідносно до виду чи підвиду судової експертизи. У зв'язку з тим, що оцінити науковий рівень експертного дослідження може лише фахівець у тій же сфері та приблизно того ж рівня підготовки, що і експерт, який проводив експертизу, в науковій літературі та правозастосовній практиці багато років точиться дискусія стосовно реальних можливостей і способів відповідної оцінки.

Видається вагомим відзначити, що закон не забороняє слідчому, прокурору, адвокату чи іншому учаснику кримінального провадження залучати будь-яких фахівців для роз'яснення певних питань у непроцесуальній формі. В тому числі і питань щодо наукової обґрунтованості висновків експерта. Більше того, слідчий сам може бути фахівцем у галузі техніко-криміналістичного дослідження документів і, не маючи статусу судового експерта, відповідними знаннями володіти може, адже ця сфера відноситься до галузі криміналістичної науки, яка, як відомо, є юридичною і входить у систему фахової підготовки працівників для органів досудового розслідування.

Оцінюючи дослідницьку частину висновку експерта необхідно з'ясувати, як мінімум, питання щодо наукової обґрунтованості застосованих експертом методів і засобів, їх достатності щодо об'єкта і завдань дослідження, адекватності отриманих результатів та їх інтерпретації експертом. Найбільш ефективним способом оцінки наукової обґрунтованості висновку експерта є залучення іншого фахівця для допомоги суб'єктам оцінки з'ясувати, наскільки проведене дослідження та його результати відповідають сучасним науковим

досягненням у галузі технічної експертизи документів. Допомога таких фахівців може використовуватись у непроцесуальній формі у вигляді усних або письмових консультацій.

Крім того, такій оцінці, сприяє допит експерта, який проводиться для роз'яснення висновку. У ст. 356 КПК України регламентовано допит експерта в суді. Водночас на стадії досудового розслідування такого різновиду допиту прямо не передбачено, але ст. 224 КПК України регламентує допит безвідносно до кола суб'єктів, яких допитують. Тому допит експерта видається дієвим засобом роз'яснення висновку, який можливо і доцільно використовувати.

Висновки. Оцінка висновку експерта у галузі технічної експертизи документів за результатами дослідження паспорта громадянина України, що містить безконтактний електронний носій із біометричними даними власника, має виключно важливе значення, оскільки у більшості кримінальних проваджень результати експертизи прямо впливають на кримінально-правову оцінку події. Оцінка такого висновку являє собою складний розумовий процес відповідного суб'єкта, що включає його всебічне вивчення з точки зору дотримання процесуальних вимог до висновку як джерела доказів. При цьому найбільш вагомими аспектами є перевірка дотримання формальних умов залучення експерта, зокрема, його компетенції та компетентності, належного оформлення об'єкта експертизи (паспортного документа) як доказу в кримінальному провадженні, дотримання прав і свобод учасників процесу щодо проведення експертизи, дотримання вимог щодо оформлення висновку експерта. У зв'язку з підвищеною складністю для правознавців в оцінці наукової обґрунтованості висновку через недостатність власних спеціальних знань, така перевірка та оцінка може здійснюватись із залученням спеціалістів у непроцесуальній формі. Вагоме значення для оцінки висновку експерта також має його допит.

Список використаних джерел:

1. Бідняк Г.С. Критерії оцінки висновку експерта. *Використання спеціальних знань у досудовому розслідуванні: матеріали наук.-практ. семінару* (Дніпропетровськ, 13 травня 2016 р.). Дніпропетровськ : ДДУВС, 2016. С. 32–34.
2. Давидова Д.В., Волобуєва О.О. Висновок експерта як процесуальне джерело доказів: окремі аспекти теорії та практики. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 2. С. 151–154.
3. Костенко М.В. Деякі питання розслідування підробки паспортів, що вчиняються організованими злочинними групами. *Форум права*. 2015. № 4. С. 123–127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2015_4_24
4. Лапта С.П. Про удосконалення структури та змісту висновку експерта. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2004. Вип. 26. С. 115–118.
5. Панько Н.А. Висновок експерта та його оцінка. *Форум права*. 2012. № 1. С. 728–733. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2012_1_114.
6. Перелік видів судових експертиз та експертних спеціальностей, за якими присвоюється кваліфікація судового експерта фахівцям науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України. Додаток до Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів (пункт 3 розділу IV), затв. Наказом Міністерства юстиції України 03.03.2015 № 301/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15#Text>.
7. Перелік видів судової експертизи та експертних спеціальностей, за якими присвоюється кваліфікація судового експерта в Експертній службі МВС. Додаток 2 до Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС та порядок проведення атестації судових експертів Експертної служби МВС (підпункти 1, 2 пункту 4 глави 1 розділу II), затв. Наказом Міністерства внутрішніх справ України 21 вересня 2020 року № 675. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0022-21#n2>
8. Перепічка О.І. Оцінка висновку експерта: інформаційно-змістовий аспект. *Європейські перспективи*. 2013. № 8. С. 70–75.
9. Степанюк Р.Л. Деякі питання використання спеціальних знань для вирішення завдань орієнтуючого характеру на стадії досудового розслідування. Актуальні проблеми криміналістичного та експертного забезпечення діяльності правоохоронних органів та суду в Україні : тези доп. учасників наук.-практ. конф. (Харків, 28 трав. 2021 р.). Х. : НДІ ППСУ, 2021. С. 19–20.

References:

1. Bidniak H.S. Kryterii otsinky vysnovku eksperta [Criteria for evaluating the expert's opinion]. *Vykorystannia spetsialnykh znan u dosudovomu rozsliduvanni: materialy nauk.-prakt. seminaru* (Dnipropetrovsk, 13 travnia 2016 r.). Dnipropetrovsk : DDUVS, 2016. pp. 32–34. [in Ukrainian].
2. Davydova D.V., Volobueva O.O. Vysnovok eksperta yak protsesualne dzhерelo dokaziv: okremi aspekty teorii ta praktyky [Expert opinion as a procedural source of evidence: some aspects of theory and practice]. *Pivdennoukrainskyi pravnychyi chasopys*. 2015. № 2. pp. 151–154. [in Ukrainian].
3. Kostenko M.V. Deiaki pytannia rozsliduvannia pidrobky pasportiv, shcho vchyniautsia orhanizovanyimi zlochyynnymy hrupamy [Some issues of investigation of forgery of passports committed by organized criminal groups]. *Forum prava*. 2015. № 4. S. 123–127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2015_4_24 [in Ukrainian].
4. Lapta S.P. Pro udoskonalennia struktury ta zmistu vysnovku eksperta [On improving the structure and content of the expert's opinion]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. 2004. Vyp. 26. pp. 115–118. [in Ukrainian].
5. Panko N.A. Vysnovok eksperta ta yoho otsinka [Expert opinion and assessment]. *Forum prava*. 2012. № 1. pp. 728–733. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2012_1_114. [in Ukrainian].

6. Perelik vydiv sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh spetsialnostei, za yakymy prysvoiuietsia kvalifikatsiia sudovoho eksperta fakhivtsiam naukovo-doslidnykh ustanov sudovykh ekspertyz Ministerstva yustytzii Ukrainy [List of types of forensic examinations and expert specialties for which the qualification of forensic expert is assigned to specialists of research institutions of forensic examinations of the Ministry of Justice of Ukraine]. Dodatok do Polozhennia pro Tsentralnu ekspertno-kvalifikatsiinu komisiuu pry Ministerstvi yustytzii Ukrainy ta atestatsiui sudovykh ekspertiv (punkt 3 rozdlu IV), zatv. Nakazom Ministerstva yustytzii Ukrainy 03.03.2015 № 301/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15#Text> [in Ukrainian].
7. Perelik vydiv sudovoi ekspertyzy ta ekspertnykh spetsialnostei, za yakymy prysvoiuietsia kvalifikatsiia sudovoho eksperta v Ekspertnii sluzhbi MVS [List of types of forensic examination and expert specialties for which the qualification of a forensic expert in the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs is assigned]. Dodatok 2 do Polozhennia pro Ekspertno-kvalifikatsiinu komisiuu MVS ta poriadok provedennia atestatsii sudovykh ekspertiv Ekspertnoi sluzhby MVS (pidpunkty 1, 2 punktu 4 hlavy 1 rozdlu II), zatv. Nakazom Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy 21 veresnia 2020 roku № 675. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0022-21#n2> [in Ukrainian].
8. Perepichka O.I. Otsinka vysnovku eksperta: informatsiino-zmistovyi aspekt [Evaluation of the expert's opinion: information and content aspect]. *Yevropeiski perspektivy*. 2013. № 8. pp. 70–75. [in Ukrainian].
9. Stepaniuk R.L. Deiaki pytannia vykorystannia spetsialnykh znan dlia vyrishennia zavdan oriantuiuchoho kharakteru na stadii dosudovoho rozsliduvannia [Some issues of using special knowledge to solve orientation problems at the stage of pre-trial investigation]. *Aktualni problemy kriminalistychnoho ta ekspertnoho zabezpechennia diialnosti pravookhoronnykh orhaniv ta sudu v Ukraini* : tezy dop. uchasnykh nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, 28 trav. 2021 r.). Kh. : NDI PPSN, 2021. pp. 19–20. [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.3.6>

HISTORIA ROZWOJU ADMINISTRACYJNOPRAWNYCH REGULACJI WYBORU NA STANOWISKO POLICJANTA NA UKRAINIE

Dmytro Beresten

*aspirant Katedry Działalności Administracyjnej
Narodowej Akademii Spraw Wewnętrznych (Kijów, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0001-7124-469X
e-mail: Dmytro_Beresten@ukr.net*

Adnotacja. Celem artykułu jest przeprowadzenie dogłębnej analizy prac naukowych w celu wyeliminowania jednostronności wyświetlenia wydarzeń historycznych oraz analizy źródeł prawnych, rozwoju i kształtowania się podstaw wyboru administracyjnoprawnego w naszym kraju. W artykule omówiono historyczne aspekty powstawania i rozwoju administracyjnych i prawnych podstaw wyboru na stanowisko policjanta jednostek organów ścigania Ukrainy. Przeanalizowano główne etapy rozwoju historycznego, podkreślono okresy i podsumowano główne różnice w regulacjach administracyjnoprawnych dotyczących wyboru na stanowisko policjanta w różnych czasach.

Słowa kluczowe: milicja, policja, służba, selekcja zawodową, rozwój, historia powstania.

HISTORY OF DEVELOPMENT OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF SELECTION FOR THE POSITION OF POLICE OFFICER IN UKRAINE

Dmytro Beresten

*Graduate Student of the Department of Administrative activity
National Academy of Internal Affairs (Kyiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0001-7124-469X
e-mail: Dmytro_Beresten@ukr.net*

Abstract. The purpose of the article is to conduct an in-depth analysis of scientific works in order to eliminate the one-sided coverage of historical events and analysis of legal sources, development and formation of the principles of administrative and legal selection in our country. The article considers the historical aspects